

Frihetens logikk; å kunne si «nei»!

23.05.25

Mot et «hard-core» demokrati?

(nr. 2)

Av: *Parrhesia: kultur for kunnskap og utvikling. Filosof Anders P Petersen*

For et demokrati er det viktig å ha evnen til å kunne si nei. De årene vi er inne vil legge premissene for den retningen samfunnet tar innen alle områder. Vi må vite hva vi gjør, og vi må forstå at det er folket som i demokratiet er den største maktfaktoren. Men, vi mangler demokratisk selvtillit, fordi vi mangler demokratisk kunnskap.

Demokrati assosieres med frihet, ytringsfrihet, respekten for medmennesket, likestilling, toleranse, menneskerettigheter, og likeverd. Det virker for så vidt som en enkel sak å følge, og noe vi hører gjentatt til det kjedsommelige. Men, frihet hviler også på evnen til å si «nei». Det er i «nei»-et at demokratiets frukt egentlig ligger. Demokratiets historiske grunnmur er fornuft og vitensholdninger som logos, og derved nei til maktovergrep, tyranni, og dumskap. I vår tid er det dette som truer, innenfra og utenfra. Nei-et er nødvendig, men for å få frem tanker og argumenter må man også få høre «ja-et» når man vil presentere tanker og kunnskaper. Derfor er ytringsfriheten oppfunnet, for å måtte høre det man ikke liker å høre. Om ikke ytringsfriheten virker lever man i et tyranni uten at man er klar over det.

I skolen skal man lære seg maktkritikk. Dette ender ofte med et primitivt fokus på «makten» som det vi vanligvis kjenner som makten, som politiske ledere, byråkrati osv. Men, om man lever i et demokrati, så er jo den største makten folket selv. Det er her «faren» egentlig truer i stort og smått.

Politikerne kan skiftes ut etter 4 år. De er gjerne maktsultne, men som demokrater er de opptatte av folkemeningen og justerer partiprogram etter folkemeningen, slik den oppfattes. Det er bra, som essensen av politisk demokratisitet, men vil også prege folkemeningen i sin oppfattelse av rett og galt. De har mer makt enn enkeltborgeren, men folkets makt som suveren kjennetegner demokratiet.

Da friheten er i folkets største interesse som nytelse, ens egne retter, ens egne følelser, og oppfattelser av rett og galt, så ligger der i folket kort vei til tyranni. En tyrannisk frihetshunger, som kan tilintetgjøre seg selv.

I mangel på opplæring i fornuftens vesen, lærer man ikke å si nei, da friheten i den enkle demokratiske logikk er å si «ja til alt». Da blir tenkning, borger og samfunn grenseløst, og man får følelsenes og troens tyranni. Ethvert krav om å se helheten, vurdere hva man sier ja til, uten evnen til å si nei, ... blir sett på som et angrep på den enkeltes frie autonomi til selv å bestemme hva man vil, ens egne retter som individ (over andre individ).

Krenkningsfølelsen blir styrepinne, og lovgiverne/politikerne som da lytter til folket, i sin villfarelse, åpner for frihetens logikk i samfunnet, der det etter hvert finnes like mange typer av tenkning som der finnes styresett i verden (Platon).

I dette samfunnet er der lite å lære, da enhver går til sitt, men frihetselskerne krever å bli hørt. Frihetselskerne krever sine rettigheter; religiøse undertrykkere vil ha fred, sine bønnenhus, og respekt for sin kultur. Statsstøtten bekrefter demokratiets toleranse.

De støttes av de tolerante frihetselskerne opptatte av rettferdighet i alle verdenshjørner, der de begynner tilretteleggingen i ens eget land. Slik får de også vist sin godhet. (Se gjerne også blogginnlegget Rasjonalistisk irrasjonalisme.)

Godheten rammer også andre. Godhet uten ydmykhet er en kraft som en plog i vintervær. Denne dogmatismen innebærer den største dumskap. Full i kraft, der den sier ja til alt, unntagen det som ønsker å stoppe den.

Det ironiske i denne kampen for rettferdighet, er at man mister respekten for menneskelivet, individets demokratiske retter, toleranse, grenser, trygghet, fred, og et samlet «vi».

Fornuftens essens ligger siden antikken i bevisstheten om ja-ets grenser, for ivaretagelsen av kunnskaper, utvikling, og overlevelsen. Demokratiets grunnlag er særlig to prinsipper. A) Individets frihet til å bestemme sin tro, sine verdier, sin ektefelle, sin utdanning og sitt liv. B) Det er å følge fornuftens prinsipper for deltakelse i samfunnet.

[Søk - "Ytring, Forbedring og Utvikling og Utvikling" - Norli Bokhandel](#)

Makt uten fornuft er dumskap i praksis, og vi bør kjenne når nei-et skal ytres og grenser settes. Fornuft er i alle former noe så enkelt som å la alle få komme til orde på like fot, uansett hvor.

Det er demokratiets logikk, og universets logikk, som en harmoni mellom motsetninger. Om ikke denne oppnås, fordi den ene part ikke tilpasser seg, gjenstår kun ødeleggelse for dem selv, eller for andre.

«Om mennesket ikke kan enes om noen verdi, blir mennesket uforståelig for mennesket!»

Albert Camus, fra boken «Opprøreren».